EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 20.5.2020
COM(2020) 513 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Küprose 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Küprose 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Küprose 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,[1] eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 17. detsembril 2019 võttis komisjon vastu iga-aastase kestliku majanduskasvu strateegia, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2020) algust. Selles võeti nõuetekohaselt arvesse Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni poolt 17. novembril 2017 välja kuulutatud Euroopa sotsiaalõiguste sammast. Samuti võttis komisjon 17. detsembril 2019 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu häiremehhanismi aruande, milles nimetati Küprost ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta.

(2) 2020. aasta aruanne Küprose kohta[3] avaldati 26. veebruaril 2020. Selles hinnati Küprose edusamme nõukogu poolt 9. juulil 2019 vastu võetud riigipõhiste soovituste[4] täitmisel, varasematel aastatel vastu võetud soovituste järelmeetmeid ja strateegia

[1] EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.
[2] ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.
[3] SWD(2020) 512 final.
[4] ELT C 301, 5.9.2019, lk 117.

„Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel. See sisaldas ka vastavalt määruse (EL) nr 1176/2011 artiklile 5 tehtud põhjalikku analüüsi, mille tulemused avaldati samuti 26. veebruaril 2020. Komisjon järeldas oma analüüsi põhjal, et Küprosel esineb ülemäärane makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige koormab finantssektorit viivislaenude väga suur osakaal ning majandust pidurdab era- ja avaliku sektori võlg ja välisvõlg, samas kui potentsiaalne majanduskasv on mõõdukas.

(3) 11. märtsil 2020 kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon ametlikult COVID-19 puhangu ülemaailmseks pandeemiaks. See on tõsine rahvatervisealane hädaolukord, mis mõjutab kodanikke, ühiskonda ja majandust. See paneb riiklikud tervishoiusüsteemid suure surve alla, tekitab häireid üleilmsetes tarneahelates, põhjustab finantsturgude volatiilsust ja tarbijanõudluse šokke ning mõjutab negatiivselt mitmeid sektoreid. See ohustab inimeste töökohti ja sissetulekuid ning ettevõtete äritegevust. See on toonud kaasa suure majandussõoki, millel on juba praegu Euroopa Liidus tõsised tagajärjed. 13. märtsil 2020 võttis komisjon vastu teatise,[5] milles kutsutakse üles võtma kriisile reageerimiseks koordineeritud majanduslikke meetmeid, kaasates kõik osalised nii riiklikul kui ka liidu tasandil.

(4) Mitu liikmesriiki on kuulutanud välja erakorralise seisukorra või võtnud erakorralisi meetmeid. Kõik erakorralised meetmed peavad olema rangelt proportsionaalsed, vajalikud, ajaliselt piiratud ning kooskõlas Euroopa ja rahvusvaheliste standarditega. Nende üle tuleks teha demokraatlikku järelevalvet ja sõltumatut kohtulikku kontrolli.

(5) 20. märtsil 2020 võttis komisjon vastu teatise stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli aktiveerimise kohta[6]. Määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikes 1, artikli 6 lõikes 3, artikli 9 lõikes 1 ja artikli 10 lõikes 3 ning määruse (EÜ) 1467/97 artikli 3 lõikes 5 ja artikli 5 lõikes 2 sätestatud klausel hõlbustab eelarvepoliitika koordineerimist tõsise majandussurutise ajal. Komisjon jagas oma teatises nõukoguga seisukohta, et arvestades COVID-19 puhangust tingitud eeldatavat tõsist majandussurutist, võimaldab praegune olukord klausli aktiveerida. 23. märtsil 2020 nõustusid liikmesriikide rahandusministrid komisjoni hinnanguga. Üldise vabastusklausli aktiveerimine võimaldab ajutiselt kõrvale kalduda keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamiseks nõutavast kohandamiskavast, tingimusel et see ei ohusta riigi rahanduse jätkusuutlikkust keskpikas perspektiivis. Lisaks võib nõukogu parandusliku osa puhul teha komisjoni soovituse alusel otsuse võtta vastu muudetud eelarvekurss. Üldine vabastusklausel ei peata stabiilsuse ja kasvu pakti menetlusi. See võimaldab komisjonil ja nõukogul võtta pakti raames vajalikke poliitika koordineerimise meetmeid, lubades liikmesriikidel kõrvale kalduda tavapäraselt kohaldatavatest eelarvenõuetest.

(6) Majandustegevuse taastamiseks on vaja jätkuvaid meetmeid pandeemia leviku piiramiseks ja kontrollimiseks, riiklike tervishoiusüsteemide vastupanuvõime tugevdamiseks, sotsiaal-majanduslike tagajärgede leevendamiseks ettevõtetele ja majapidamistele suunatud toetusmeetmete abil ning piisavate tervishoiu- ja ohutustingimuste tagamiseks töökohal. Liit peaks täiel määral kasutama tema käsutuses olevaid mitmesuguseid vahendeid, et toetada liikmesriikide jõupingutusi nendes valdkondades. Samal ajal peaksid liikmesriigid ja liit tegema koostööd, et valmistada ette meetmed, mille toel taastada ühiskonna ja majanduse tavapärane toimimine ja kestlik majanduskasv, lõimides neisse muu hulgas ülemineku rohelisele majandusele ja digitehnoloogiale ning tehes kriisist põhjalikud järeldused.

---

5 COM(2020) 112 final.

6 COM(2020) 123 final.

(7) COVID-19 kriis on toonud esile paindlikkuse, mida ühtne turg pakub erakorraliste olukordadega kohanemiseks. Selleks et tagada kiire ja sujuv liikumine taastumisetappi ning kaupade, teenuste ja töötajate vaba liikumine, tuleb ühtse turu tavapärast toimimist takistavad erakorralised meetmed kaotada, niipea kui need ei ole enam hädavajalikud. Praegune kriis on näidanud vajadust tervishoiusektori kriisivalmiduskavade järgi, mis sisaldaksid muu hulgas oluliste kaupade parandatud ostustrateegiaid, mitmekesistatud tarneahelaid ja strateegilist reservi. Need on laiemate kriisiks valmisoleku kavade väljatöötamise peamised elemendid.

(8) Liidu seadusandja on juba muutnud asjaomaseid õigusraamistikke,[7] et võimaldada liikmesriikidel mobiliseerida kõik Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamata vahendid, et nad saaksid leevendada COVID-19 pandeemia erakordset mõju. Need muudatused annavad suurema paindlikkuse ning lihtsustavad ja ühtlustavad menetlusi. Selleks et leevendada survet rahavoogudele, võivad liikmesriigid eelarveaastal 2020–2021 kasutada ka 100 % suurust liidu eelarvest kaasrahastamise määra. Küprost julgustatakse neid võimalusi täielikult ära kasutama, et aidata probleemidest kõige rohkem mõjutatud üksikisikuid ja sektoreid.

(9) Pandeemia sotsiaal-majanduslikud tagajärjed jaotuvad erinevate spetsialiseerumismustrite tõttu riigi piires tõenäoliselt ebaühtlaselt, eelkõige suuresti turismist ja üldisemalt vahetut ettevõtete ja klientide kontakti nõudvatest sektoritest sõltuvatel aladel. Sellega kaasneb oht, et piirkondlikud erinevused Küprosel suurenevad. Arvestades ohuga, et liikmesriikide vaheline lähenemisprotsess võib ajutiselt peatuda, nõuab praegune olukord sihipäraseid poliitikameetmeid.

(10) 7. mail 2020 esitas Küpros oma 2020. aasta riikliku reformikava ja 2020. aasta stabiilsusprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.

(11) Küprose suhtes kohaldatakse praegu stabiilsuse ja kasvu pakti ennetuslikku osa ning võlareeglit.

(12) Valitsuse 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt nominaalne eelarvepositsioon halveneb: 2019. aasta ülejäägi (1,7 %-lt SKPst) tasemelt puudujäägile 4,3 %-le SKPst 2020. aastal. 2021. aastal väheneb eelarvepuudujääk prognooside kohaselt 0,4 %ni SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse, mis 2019. aastal vähenes 95,5 %ni, peaks 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt suurenema 2020. Aastal 116,8 %ni. Makromajanduslikke ja eelarveväljavaateid mõjutab COVID-19 pandeemiast tingitud suur ebakindlus. Lisaks on eelarveprognooside aluseks riigipõhised riskid, nimelt riiklike haiglate otsesed tingimuslikud kohustused ja võimalikud rahastamisvajadused riikliku tervisekindlustussüsteemi rakendamise esimestel aastatel.

(13) Vastuseks COVID-19 pandeemiale ja osana koordineeritud liidu lähenemisviisist on Küpros võtnud eelarvemeetmeid, et suurendada oma tervishoiusüsteemi suutlikkust, ohjeldada pandeemiat ning anda abi kriisist eriti palju mõjutatud isikutele ja sektoritele. 2020. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt oli nende eelarvemeetmete maht

---

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. märtsi 2020. aasta määrus (EL) 2020/460, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 508/2014 seoses erimeetmetega investeeringute kaasamiseks liikmesriikide tervishoiusüsteemidesse ja muudesse majandussektoritesse, et reageerida COVID-19 puhangule (koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatus) (ELT L 99, 31.3.2020, lk 5) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2020. aasta määrus (EL) 2020/558, millega muudetakse määruseid (EL) nr 1301/2013 ja (EL) nr 1303/2013 seoses erimeetmetega erandliku paindlikkuse lubamiseks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamisel, et reageerida COVID- 19 puhangule (ELT L 130, 24.4.2020, lk 1).

4,4 % SKPst. Meetmete hulka kuuluvad tervishoiuteenuste tugevdamine lisaeelarvega (kuni 0,5 % SKPst), subsideeritud palgad töötajate töötasu säilitamiseks peatatud äritegevuse korral (2,7 % SKPst) ning sissetulekutoetus väikeettevõtetele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele (0,3 % SKPst). Lisaks on Küpros teatanud meetmetest, millel ei ole küll otsest mõju eelarvele, kuid mis aitavad toetada ettevõtete likviidsust, sealhulgas näiteks käibemaksu tasumise edasilükkamine kahe kuu võrra. Üldiselt on Küprose võetud meetmed kooskõlas suunistega, mis on esitatud komisjoni teatises „Euroopa koordineeritud majanduslikud meetmed COVID-19 puhangule reageerimiseks“. Nende meetmete täielik rakendamine, millele järgneb eelarvepoliitika ümbersuunamine keskpika perioodi usaldusväärse eelarvepositsiooni saavutamisele, kui majandustingimused seda võimaldavad, aitab kaasa riigi rahanduse jätkusuutlikkuse säilitamisele keskpikas perspektiivis.

(14) Kui poliitikat ei muudeta, on Küprose valitsemissektori eelarvepositsioon komisjoni 2020. aasta kevadprognoosi kohaselt 2020. aastal -7 % SKPst ja 2021. aastal -1,8 % SKPst. Valitsemissektori võla suhe SKPsse jõuab prognooside kohaselt 2020. aastal 115,7 %ni ja 2021. aastal 105 %ni SKPst.

(15) 20. mail 2020 esitas komisjon aluslepingu artikli 126 lõike 3 kohaselt koostatud aruande, kuna Küpros ei täitnud 2019. aastal võlareeglit ja kuna 2020. aastaks on kavandatud eelarvepuudujäägi kontrollväärtuse (3 % SKPst) ületamine. Üldiselt nähtub analüüsist, et aluslepingus ja määruses (EÜ) nr 1467/1997 määratletud võlakriteerium on täidetud, samas kui eelarvepuudujäägi kriteerium ei ole täidetud.

(16) Küpros reageeris COVID-19 puhangule kriisi majandusliku mõju leevendamiseks mitmesuguste meetmetega. 15. märtsil 2020 esitas valitsus rahalise toetuse programmi, et kaitsta rahvatervist ning tagada ettevõtete ja tööandjate majanduslik püsimajäämine. Programmi raames eraldatakse pandeemia vastu võitlemiseks tervishoiusektorile 100 miljonit eurot, sealhulgas täiendavate meditsiini-, õendus- ja tugitöötajate värbamiseks ning varustuse ja infrastruktuuri jaoks. Programmis sätestatakse rida meetmeid ettevõtete toetamiseks likviidsuse suurendamise kaudu, nt ettevõtete ja füüsilisest isikust ettevõtjate toetuskavad ja ettevõtetele käibemaksu maksmise ajutine peatamine. Pakett sisaldab ka 11 miljoni euro suurust sihtotstarbelist toetust, et aidata turismisektoril taastuda.

(17) COVID-19 kriis näitab vajadust suunata investeeringuid riiklike tervishoiuteenuste parandamisse ja ajakohastamisse, suutlikkuse taastamisse ja tervishoireformi rakendamisse. Uus tervishoiusüsteem võimaldab paremat juurdepääsu esmatasandi tervishoiuteenustele, asjakohasele juhendamisele ja kliinilistel protokollidel põhinevale ravile. Samuti nähakse sellega COVID-19 puhangut silmas pidades ette üldine õigus taskukohastele tervishoiuteenustele. Küprosel on kehtestatud hädaolukorra kava pandeemiaga võitlemiseks ja eraldatud täiendavad vahendid haiguse ülekandumise ja nakatumise ennetamiseks ja ohjamiseks. Keskpikas perspektiivis peab Küpros suunama investeeringud tervishoiusüsteemi tõhususe, juurdepääsetavuse ja üldise vastupanuvõime suurendamisse. Tervishoiusüsteemi suunatavate lisaressurssidega välditakse meditsiinitöötajate, elutähtsate meditsiinitarvete ja taristu nappust tulevikus. Tervishoireformi kavakohane sujuv rakendamine on keskse tähtsusega, et tagada tervishoiuteenuste kättesaadavus ja üldine katvus. Digitaalsed tervishoiulahendused ja uued rakendused aitaksid kiirendada e-tervise teenuste kasutuselevõttu ning arendada kaugkonsultatsioone ja hoiatusmehhanisme. Väga oluline on poliitika, millega parandatakse haiglate suutlikkust ja tervishoiutöötajate töötingimusi ning tagatakse isikukaitsevahendite, testimise, ravimite ja meditsiiniseadmete kasutamine. Demograafiliste muutuste

valguses ning selleks, et toetada kõige haavatavamaid, sealhulgas puuetega inimesi, on väga oluline lõimimine pikaajalise hoolduse ning esmatasandi ja kogukondliku hooldusega.

(18) Pärast viimaste aastate järjepidevaid positiivseid arenguid tööturul seisab Küpros nüüd silmitsi tervishoiukriisist tulenevate probleemidega tööhõive tasemes. Täiendavaid jõupingutusi on vaja kriisi sotsiaal-majandusliku mõju minimeerimiseks. Küpros on juba vastu võtnud erakorralised meetmed, sealhulgas lühendatud tööaja kavad ja töötushüvitiste laiendamise füüsilisest isikust ettevõtjatele. Oluline on säilitada tööhõive ja tagada väljakuulutatud meetmete rakendamine tihedas koostöös sotsiaalpartneritega. Võtmetähtsusega on alaliste töötajatega riiklike tööturuasutuste suutlikkuse suurendamine, mis tagab eelkõige 2020. aasta teisel poolel lõppevate ajutiste lepingute alusel töötavate töönõustajate teenuste jätkumise. Sellega välditakse uute töötute ja muude haavatavate rühmade, näiteks mittetöötavate ja mitteõppivate noorte, pikaajaliste töötute ja puuetega inimeste edasist surve alla seadmist ning toetatakse neid tõhusalt. Täiendavat tähelepanu tuleb pöörata eelkõige koolist tööle ülemineku toetamisele ja teavitustööle noorte hulgas, kuna hiljuti kõrgkooli lõpetanutel võib olla töö leidmisel rohkem raskusi.

(19) COVID-19 puhangu sotsiaalse mõju leevendamiseks ja leibkondade sissetuleku ning majanduse kiire taastumise toetamiseks on vaja asjakohaseid meetmeid. Komisjoni prognoosi kohaselt suureneb töötus 2020. aastal 8,6 %ni ja väheneb 2021. aastal 7,5 %ni. Välisnõudlus teenuste järele väheneb märkimisväärselt, kuna kriis mõjutab turismisektorit eriti rängalt. Kõigile mõjutatud töötajatele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele, sealhulgas neile, kelle jaoks sotsiaalkaitse kättesaadavus on puudulik, tuleks tagada piisaval tasemel sissetuleku asendamine. Sotsiaalkaitsesüsteemid peavad kaitsma töötajaid, füüsilisest isikust ettevõtjaid ja töötuid. Üldist sotsiaalkaitsesüsteemi on võimalik tugevdada, et vältida vaesuse ja ebavõrdsuse suurenemist, pöörates tähelepanu just kõige haavatavamatele isikutele, sealhulgas lastele, mitteaktiivsetele inimestele, deklareerimata töötajatele ja rändetaustaga inimestele.

(20) Väga oluline on edendada paindlikku töökorraldust, kaasates sotsiaalpartnereid, eelkõige kaugtöö vormis. Lühiajalises perspektiivis toetavad need töötajaid, kellel on ettenägematu laste ja teiste ülalpeetavate eest hoolitsemise kohustus, samas kui pikemas perspektiivis hõlbustavad need suure osa hoolduskohustuste tõttu tööturult eemale jäänud naiste taassisenemist tööturule. Kuna eakatel ja krooniliste haigustega inimestel on raske haiguse risk viiruse tõttu suurenenud, on väga oluline investeerida kvaliteetsetesse pikaajalistesse hooldusteenustesse, et tagada nende jätkuvus ja tõhusus lühikeses ja keskpikas perspektiivis.

(21) Hariduse ja koolituse kvaliteedi, tõhususe ja tööturu vajadustele vastavuse parandamine on äärmiselt oluline praeguses kriisiolukorras ning selleks, et tagada tööturu kiire taastumine. Ajal, mil üha rohkem inimesi võib kaotada oma töökoha ja peab pärast seda olema valmis töökohavahetuseks, on veelgi olulisem inimeste varustamine õigete oskustega. Liikuvuspiirangud tõid esile probleemid, mis on seotud digitaalsete oskuste madala tasemega Küprosel. See mõjutab negatiivselt veebitegevust, nagu kaugtöö, kaugõpe ja e-tervise teenuste kasutamine. Kvaliteetse digitaalse hariduse ja kaugõppe võtmeks on võrdne juurdepääs (sealhulgas ka ebasoodsas olukorras olevate õppijate jaoks) IT-taristule ja internetile ning hästi koolitatud õpetajad. Üldiste madalate haridus- ja koolitustulemuste tõstmiseks ning laiemalt oskuste parandamiseks on oluline jätkata haridusreformi, investeerides samal ajal digiõppe, töökohal toimuva väljaõppe ja õpipoisiõppe lahendustesse ning õpetajate ja arendada koolitajate pädevust IT-vahendite tõhusal kasutamisel. Kehva

põhioskuste taset on võimalik tõsta ning suurendada osalemist täiskasvanuhariduses. Selle kiiremaks saavutamiseks võiks ümberõppeprogramme kavandada nii palju kui võimalik veebis kasutamiseks ja seejärel, kui pandeemia on ohjeldatud, lisada füüsiline kohalolek, kui see on asjakohane.

(22) Kriisi ajal ja selle tagajärgedega toimetulekuks on praegu ja edaspidi ettevõtete toetamiseks vaja märkimisväärseid rahalisi vahendeid. Oluline on tagada piisav juurdepääsu rahastamisele ja likviidsusele, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde) jaoks, et hoida ettevõtted elus ja inimesed tööl. Nende meetmete kavandamisel ja rakendamisel tuleb võtta arvesse pangandussektori vastupanuvõimet. Küpros on rakendanud spetsiaalse väikeettevõtluse toetuskava, millega subsideeritakse kuni viie töötajaga ettevõtete palgamakseid. Lisaks leevendab vahetut survet riiklikusse tervishoiusüsteemi tehtavate suuremate maksete peatamine ja maksude (nt käibemaks) tasumise edasilükkamine. Oluline on kiire haldusalane koordineerimine, praktiline tugi ja tõhus teabevahetus VKEdele ette nähtud toetuse kohta koostöös VKEde tugistruktuuride ja ettevõtlusorganisatsioonidega. Riigiasutuste tehtavate lepinguliste maksete kiirendamine võib samuti aidata VKEde rahavoogusid parandada. Vastloodud idu- ja kasvufirmad võivad vajada eritoetust, näiteks avaliku sektori asutuste omakapitaliosaluste ja riskikapitalifondidele suunatud stiimulite näol, et suurendada investeeringuid nendesse ettevõtetesse. Jätkuvalt on oluline rakendada enne kriisi ette valmistatud omakapitali toetusmeetmeid (Küprose energiafond, kaasinvesteerimise omakapitalifond).

(23) Majanduse taastumise toetamiseks on oluline kiirendada investeerimisküpsete avaliku sektori investeerimisprojektide elluviimist ja edendada erainvesteeringuid, muu hulgas asjakohaste reformide kaudu. Majanduse jätkusuutliku taastumise ja tulevase majanduskasvu jaoks on ülimalt oluline riigi loodusvarade kaitse ja kasutamine. Et riik oleks turistidele jätkuvalt huvipakkuv, on vaja tegeleda probleemidega, mis on seotud üleminekuga rohelisele energiale, tõhusa jäätmekäitluse ja veemajandusega ning looduse ja bioloogilise mitmekesisuse kaitsega. Kuigi märkimisväärseid investeeringuid on juba alustatud, tuleb rohkem neisse valdkondadesse tehtavaid investeeringuid viia varasemaks. Küpros seisab silmitsi märkimisväärsete probleemidega kasvuhoonegaaside heitkoguste 2030. aasta eesmärgi saavutamisel, mis ei ole hõlmatud ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga. Nende probleemidega tuleb tegeleda, kavandades ja võttes õigeaegselt täiendavaid meetmeid kooskõlas riigi riikliku energia- ja kliimakavaga. Sellised meetmed nõuavad investeeringuid, eelkõige sellistes valdkondades nagu taastuvenergia, energiatõhusus ja säästev transport, mis võib samuti aidata tekitada tugeva keskkonnasäästliku stiimuli. Küpros peab tunduvalt parandama ka oma jäätmekäitlussüsteemi ja ringmajandust. Jäätmeteke on endiselt ELi keskmisest märkimisväärselt suurem, samas kui ringlussevõtu määr on ELi keskmisest märkimisväärselt madalam. Prügilatesse ladestamise määr on samuti väga kõrge. Vee- ja reoveemajandus on ebatõhus, eriti linnades. Põuad ja veepuudus on suureks probleemiks ning poliitikameetmete ebapiisavus võib mõjutada riigi maapiirkondade majandust ja turismi. Õiglase ülemineku fondi vahendite kavandamine ajavahemikuks 2021–2027 võib aidata Küprosel lahendada mõned probleemidest, mis on seotud üleminekuga kliimaneutraalsele majandusele, eelkõige riigiaruande D lisaga hõlmatud territooriumidel. See võimaldaks Küprosel seda fondi kõige paremini kasutada.

(24) COVID-19 liikuvuspiirangud tõid esile kaasaegse digitaalse taristu, universaalse internetiühenduse ja digitaalsete teenuste kättesaadavuse tähtsuse. Investeerimine digitaalmajandusse on oluline, et suurendada tootlikkust ja ergutada majanduse

taastumist pärast kriisi. Küprose võib leida komisjoni 2020. aasta digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeksi (DESI) alumisest otsast. Vaid 45 % 16–74aastastest küproslastest omab elementaarseid digioskusi ja IKT spetsialiste on tööjõu hulgas endiselt ELi keskmisest vähem (vastavalt 2,7 % ja 3,9 %), mis pärsib digitaalmajanduse võimalusi. Avaliku sektori asutuste ja kodanike vahel on vähe veebipõhist suhtlust; sellega tegeleb vaid 51 % küproslastest. E-kaubanduse tase (st VKEd, kes müüvad veebis, e-kaubanduse käive ja piiriülene internetimüük) on paranemas (31,8 aastal 2019 ja 29,4 aastal 2018), kuid jääb siiski alla ELi keskmise, mis on 40,1 (100-st).

(25) Küprosel on võimalik veelgi rohkem parandada oma teadus- ja innovatsioonisüsteemi, et toetada tootlikkuse kasvu ning nõutavat digiüleminekut ja keskkonnaalast üleminekut pärast pandeemiat. Ettevõtete vähene teadusuuringute ja innovatsiooni kasutamise suutlikkus pärsib Küprose konkurentsivõimet. Akadeemiliste ringkondade ja ettevõtjate parem koostöö ning teadusuuringute tulemuste turuleviimine on jätkuvalt peamine valdkond, mis nõuab kiireloomulisi meetmeid. Paljulubavad on sellised hiljutised meetmed nagu uue teadusuuringute ja innovatsiooni ministeeriumi loomine, uue teadusuuringute, innovatsiooni ja digitaalpoliitika aseministri ametisse nimetamine ning uus riiklik teadusuuringute ja innovatsiooni strateegia 2019–2023, milles seatakse 2023. aastaks kõrgem teadusuuringute ja innovatsiooni intensiivsuse eesmärk 1,5 % SKPst (võrreldes praeguse 0,56 %ga).

(26) Nagu märgitakse 2020. aasta euroala soovituses, on võitlus agressiivse maksuplaneerimisega on maksusüsteemide tõhususe ja õigluse suurendamisel määrava tähtsusega. Maksumaksjate agressiivsete maksuplaneerimisstrateegiate negatiivse mõju ülekandumine nõuab lisaks liidu õigusele kooskõlastatud tegevust riikide tasandil. Majanduslikud tõendid näitavad, et Küprose maksueeskirju kasutatakse agressiivse maksuplaneerimise eesmärgil. Küpros on astunud samme selle probleemi lahendamiseks, rakendades rahvusvahelisi ja Euroopa algatusi ning võttes täiendavaid riiklikke meetmeid. Jätkuvalt võivad agressiivset maksuplaneerimist hõlbustada sellised süsteemi tunnusjooned nagu maksude mittekinnipidamine Küprosel asuvate äriühingute väljaminevatelt dividendidelt, intressidelt ja litsentsitasudelt ning äriühingu tulumaksu residentsuse eeskirjad. Tingliku intressi mahaarvamise korda tuleb tähelepanelikult jälgida. Samuti on OECD märkinud, et Küprose investorite erandkorras naturaliseerimise kava ja investeeringute eest residentsuse andmise kava potentsiaalse väärkasutamise oht on suur.

(27) Tõhus kohtusüsteem on jätkuvalt ligitõmbava, investeerimis- ja ettevõtlussõbraliku majanduse võtmetegur ning on majanduse taastamise protsessis otsustava tähtsusega. Kohtusüsteemi tõsised puudujäägid takistavad jätkuvalt lepingute jõustamist ning kiireid kohtulahendeid tsiviil- ja kaubandusasjades. Küprose kohtusüsteemi peamiste probleemide (milleks on eelkõige tsiviilkohtumenetluse aegunud normid, kohtute digiteerimise madal tase, kohtuasjade kuhjumine ja kohtunike elukestva õppe puudumine) lahendamiseks on välja kuulutatud mitu reformi, kuid edasiminek on aeglane.

(28) Väga oluline on avaliku halduse vastupidavuse ja tõhususe suurendamine, et tagada COVID-19 puhangust taastumise meetmete kiire ja tõhus rakendamine Küprosel. Sidusa rakendamise, investeeringute ja teenuste osutamise kitsaskohtade kõrvaldamiseks riigis on vaja parandada keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste vahelist koordineerimist ning tegeleda killustatuse ja ebatõhususega kohalikul tasandil. Avaliku halduse digiteerimise edendamine on keskse tähtsusega, et tagada selle järjepidevus ning kodanike ja ettevõtjate jätkuv ja tõhus juurdepääs avalikele teenustele.

(29) Kuigi praegustes soovitustes keskendutakse pandeemia sotsiaal-majandusliku mõju leevendamisele ja majanduse taastamise hõlbustamisele, hõlmasid nõukogu poolt 9. juulil 2019 vastu võetud 2019. aasta riigipõhised soovitused ka reforme, mis on olulised keskpika perioodi ja pikaajaliste struktuursete probleemide lahendamiseks. Need soovitused on jätkuvalt asjakohased ja nende järgimist jälgitakse järgmise aasta Euroopa poolaasta tsükli jooksul. Sama kehtib ka investeeringutega seotud majanduspoliitikat käsitlevate soovituste kohta. Viimati nimetatud soovitusi tuleks arvesse võtta ühtekuuluvuspoliitika rahastamise strateegilisel kavandamisel pärast 2020. aastat, sealhulgas praeguse kriisiga seotud leevendusmeetmete ja väljumisstrateegiate puhul.

(30) Pangandussüsteemi üldise usaldusväärsuse tagamine ja finantsstabiilsusega seotud riskide juhtimine on COVID-19 kriisiga toimetulekuks ja majanduse toetamiseks väga olulised. Kuigi pangandussektori stabiilsus on viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud, avaldab pandeemia pankadele survet krediidiriski suurenemise ning kasumlikkusele ja kapitaliseerimisele avalduva surve tõttu. Haavatavus ja probleemid tulenevad ülemäärastest võlgadest erasektoris ja viivislaenude suurest hulgast, mis piirab krediiditoetuse ulatust. Küprose pangandussektori viivislaenude suhtarv on euroalal suuruselt teisel kohal. Seepärast on jätkuvalt prioriteediks jõupingutused viivislaenude vähendamiseks, eelkõige tegelemine „varasemate viivislaenudega“, mille tähtaeg on möödunud ammu enne COVID-19 kriisi algust. Selle eesmärgi saavutamiseks on oluline teha edusamme seoses riigi omandis oleva varahaldusettevõtte (KEDIPES), sealhulgas selle organisatsioonilise mudeli ja strateegiaga. ESTIA kava oluline eesmärk on toetada ja kaitsta haavatavaid laenuvõtjaid, kuid jätkuvalt on tähtis seda eesmärki tasakaalustada maksekultuuri parandamisega. Sellega seoses aitaks võlanõuete jõustamise tugevdamine ja maksejõuetusraamistiku kasutamise edendamine toetada halbade laenude jätkusuutlikku restruktureerimist. Lisaks on jätkuvalt tähtis vähendada mahajäämust omandiõigust tõendavate dokumentide väljastamisel, rakendades selleks struktuurset lahendust, mille abil kõrvaldada kinnisvaratehingute (st omandiõigust tõendavate dokumentide väljastamine ja üleandmine) süsteemi puudused.

(31) Jätkuvad jõupingutused korruptsiooni ennetamise ja selle eest karistamise raamistiku tugevdamiseks on võtmetähtsusega, et tagada majanduse taastumine COVID-19 kriisi järel ning saavutada tõhus, vastutustundlik ja läbipaistev rahaliste vahendite ja ressursside eraldamine ja jaotamine. Kuigi korruptsioonivastast tegevuskava juba rakendatakse, ootavad peamised meetmed ja õigusaktid veel vastuvõtmist, eelkõige seaduseelnõud läbipaistvuse suurendamiseks avalikus otsustusprotsessis, sõltumatu korruptsioonivastase võitluse asutuse loomiseks, korruptsioonist teatamiseks ja rikkumisest teatajate kaitseks. Õigusbüroo eelarvelise sõltumatuse, ülesannete lahususe ja värbamismenetlustega seotud sätted on veel lõpetamata.

(32) Euroopa poolaasta on liidus majandus- ja tööhõivepoliitika pideva koordineerimise raamistik, mis võib edendada kestlikku majandust. Liikmesriigid on teinud oma 2020. aasta riiklikes reformikavades kokkuvõtte ÜRO kestliku arengu eesmärkide rakendamisel tehtud edusammudest. Tagades allpool esitatud soovituste täieliku rakendamise, aitab Küpros kaasa kestliku arengu eesmärkide saavutamisele ja ühistele jõupingutustele tagada liidus konkurentsivõimeline kestlikkus.

(33) COVID-19 majanduslikust mõjust kiire taastumise pant on majandus- ja rahaliidu riikide vaheline majanduse tihe koordineerimine. Kuna Küprose rahaühik on euro ja võttes arvesse eurorühma poliitilisi suuniseid, peaks Küpros tagama, et tema poliitika

jääks kooskõlla euroala käsitlevate soovitustega ja oleks kooskõlastatud teiste euroala liikmesriikide poliitikaga.

(34) Komisjon on Euroopa poolaasta (2020) raames Küprose majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud selle tulemused 2020. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka 2020. aasta stabiilsusprogrammi ja 2020. aasta riiklikku reformikava ning varasematel aastatel Küprosele esitatud soovituste järelmeetmeid. Arvesse ei ole võetud mitte üksnes nende asjakohasust Küprose eelarve- ja sotsiaalmajanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, vaid ka nende vastavust liidu õigusnormidele ja suunistele, pidades silmas vajadust anda riigi tulevastesse otsustesse liidu tasandi panus ja tugevdada seeläbi liidu üldist majandusjuhtimist.

(35) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu 2020. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus[8] kajastub eelkõige allpool esitatud soovituses 1.

(36) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja kõnealust hindamist, on nõukogu 2020. aasta riikliku reformikavaga ja 2020. aasta stabiilsusprogrammiga tutvunud. Praegustes soovitustes võetakse arvesse vajadust tulla pandeemiaga toime ja lihtsustada majanduse taastamist, mis on esimene vajalik samm tasakaalustamatuse korrigeerimise võimaldamiseks. Soovitused, milles käsitletakse otseselt makromajanduslikku tasakaalustamatust, mille komisjoni tegi kindlaks määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel, kajastuvad soovitustes 1, 3 ja 4,

SOOVITAB Küprosel võtta 2020.–2021. aastal järgmisi meetmeid.

1. Kooskõlas üldise vabastusklausliga võtta kõik vajalikud meetmed, et tulemuslikult reageerida pandeemiale, toetada majandust ja tagada selle taastumine. Kui majandustingimused seda võimaldavad, järgida eelarvepoliitikat, mille eesmärk on saavutada keskpikas perspektiivis usaldusväärne eelarvepositsioon ja tagada võla jätkusuutlikkus, suurendades samal ajal investeeringuid. Tugevdada tervishoiusüsteemi vastupanuvõimet ja suutlikkust tagada kvaliteetsed ja taskukohased teenused, sealhulgas parandades tervishoiutöötajate töötingimusi.

2. Tagada piisav sissetuleku asendamine ja kõikide juurdepääs sotsiaalkaitsele. Tugevdada riiklikke tööturuasutusi, edendada paindlikku töökorraldust ning parandada hariduse ja koolituse vastavust tööturu vajadustele.

3. Tagada eelkõige väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele piisav juurdepääs rahastamisele ja likviidsusele. Kiirendada investeerimisküpsete avaliku sektori investeerimisprojektide elluviimist ja edendada erainvesteeringuid, et toetada majanduse taastumist. Keskenduda investeeringute tegemisel rohelisele majandusele üleminekule ja digitehnoloogiale, eelkõige puhtale ja tõhusale energiatootmisele ja -kasutamisele, säästvale transpordile, digiteerimisele, teadusuuringutele ja innovatsioonile.

[8] Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

4. Tõhustada meetmeid, et tegeleda maksusüsteemi nende aspektidega, mis hõlbustavad üksikisikute ja hargmaiste ettevõtjate agressiivset maksuplaneerimist. Tõhustada kohtusüsteemi digiteerimist ja avalikku sektorit.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja